

כל האומר ראובן חטא ...

(1) בראשית פרק לה

(א) ויסע ישראל ויט אלה מהלאה למגדל עדר:
כב¹ ויהי בששן ישראל בארץ ההוא וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל
פ ויהיו בני יעקב שנים עשר:
כב² ויהי בששן ישראל בארץ ההוא וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל
פ ויהיו בני יעקב שנים עשר:
(ג) בני לאה בכור יעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבלון:

(2) שבת נה:

¹ אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר ראובן חטא - אינו אלא טועה, שנאמר (בראשית לה) ויהיו בני יעקב שנים עשר מלמד שכולן שקולים כאחת. אלא מה אני מקיים (בראשית לה) וישכב את בלהה פילגש אביו - מלמד שבלבל מצעו של אביו, ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עמה.
² תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: מוצל אותו צדיק מאותו עון, ולא בא מעשה זה לידו. אפשר עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר (דברים כז) ארור שכב עם אשת אביו ויבא חטא זה לידו? אלא מה אני מקיים וישכב את בלהה פילגש אביו - עלבון אמו תבע. אמר: אם אחות אמי היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי? עמד ובלבל את מצעה. אחרים אומרים: שתי מצעות בלבל, אחת של שכניה ואחת של אביו. והיינו דכתיב (בראשית מט) אז חללת יצועי עלה.
³ כתנאי, פחו כמים אל תותר

רבי אליעזר אומר: פזתה חבתה זלתה.
רבי יהושע אומר: פסעתה על דת, חטאת, זנית.
רבן גמליאל אומר: פיללתה, חלתה, זרחה תפלתך.
אמר רבן גמליאל: עדיין צריכין אנו למודעי;
רבי אלעזר המודעי אומר: הפוך את התיבה ודורשה: זעזעתה, הרתעתה, פרחה חטא ממך.
רבא אמר, ואמרי לה רבי ירמיה בר אבא: זכרת עונשו של דבר, חלית עצמך חולי גדול, פירשת מלחטוא.

רש"י: זעזעתה - יראת לחטוא, לר' אליעזר ור' יהושע חטא, ולרבן גמליאל ולמודעי - בקש לחטוא ולא חטא.

(3) פסוקים במקרא

בראשית מט: ג-ז

ראובן בכרי אמה כחזי וראשית אוני יתר ושאת ויתר עז: פחו פמים אל תותר פי עלית משכבי אביה אז חללת יצועי עלה:

דברי הימים א ה:א

ובני ראובן בכור ישראל פי הוא הבכור ובחלקו יצועי אביו נתנה בכרתו לבני יוסף בן ישראל ולא להתניחש לבכרה:

(4) פרשני המקרא

מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וישלח פרק לה סימן כב

וישכב את בלהה פילגש אביו. חס ושלום שנגע בה, אלא כשמתה רחל נטל יעקב מטתו ושם אותה לפני ערש בלהה, בא ראובן וקנא לאמו, ובשביל שלא שם מטתו לפני לאה אמו בלבל מטתה, [לפיכך] העלה הכתוב כאלו שכבה, הדא הוא דכתיב וישכב וגו', ואף על פי כן השווהו הכתוב עם אחיו, שנא' ויהיו בני יעקב שנים עשר. [מלמד שכולם שקולים כאחד] וקראו בכור שהוא בכור לעיבור, בכור לנחלה, בכור לעבודה, בכור לתשובה:

רש"י בראשית פרשת וישלח פרק לה פסוק כב

וישכב - מתוך שבלבל משכבו מעלה עליו הכתוב כאלו שכבה. ולמה בלבד וחלל יצועיו, שכשמתה רחל נטל יעקב מטתו שהיתה נתונה תדיר באהל רחל ולא בשאר אהלים ונתנה באהל בלהה, בא ראובן ותבע עלבון אמו, אמר אם אחות אמי היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי, לכן בלבד:

ויהיו בני יעקב שנים עשר - מתחיל לענין ראשון משנולד בנימין נשלמה המטה, ומעתה ראויים להמנות, ומנאן. ורבותינו דרשו ללמדנו בא שכולן שוין, וכולן צדיקים, שלא חטא ראובן:

רשב"ם בראשית פרשת וישלח פרק לה פסוק כב

וישמע ישראל - לא נכתב זה אלא להודיעך שבשביל ששמע יעקב את הדבר אמר לו בשעת צוואתו פחז כמים אל תותר כי עליית משכבי אביך:

אבן עזרא בראשית פרשת וישלח פרק לה פסוק כב

וילך ראובן יפה פי' רבותינו ז"ל וכוסה קלון ערום (משלי יב, טז):

רד"ק בראשית פרשת וישלח פרק לה פסוק כב

פלגש אביו - אשת אביו היתה נקראת פלגש; שראובן חשב כי לא היתה אסורה עליו לפי שהיתה תחלה שפחה ואחר כך לקחה אביו לפלגש והכתוב מעיד עליה שהיתה לו לאשה, כמו שאמר ותתן לו בלהה שפחתה לאשה, והיתה אסורה עליו, כי בני נח נצטוו על העריות כמו שכתבנו, כל שכן בני יעקב, לפיכך נטל ממנו יעקב בכורתו, כמו שאמר, בחללו יצועי אביו, ונתנה בכורתו ליוסף:

רמב"ן בראשית פרשת וישלח פרק לה פסוק כב

וישמע ישראל - סיפר הכתוב ענותנותו, כי שמע בחלל בנו יצועיו, ולא צוה שיוציאוהו מביתו מכלל בניו ולא ינחל עמהם, אבל ימנה עמהם ויהיו שנים עשר, והוא ימנה ראשון. ולכך עשה משתי הפרשיות פסוק אחד, כי אף על פי שהוא תחלת ענין, שבא למנות השבטים משנולדו כולם, רמז כי ראובן לא נדחה במעשהו: ועל דרך הפשט יתכן שבלבל ראובן יצועי בלהה מפחדו שלא תלד ליעקב עוד, כי הוא הבכור, וחשב לקחת שני חלקים ויפסיד יותר מכל האחים, ולא פחד מאמו כי זקנה היתה, ואולי מתה זלפה, או חשש לכבוד אמו בעבור היותה שפחתה. ולכן נטלה ממנו הבכורה מזה כנגד מדה, וזהו טעם ויהיו בני יעקב שנים עשר, כי לא הוליד אחרי כן:

הדר זקנים על התורה בראשית פרשת וישלח פרק לה פסוק כב

וישכב את בלהה וכו' וישמע ישראל ויהיו בני יעקב י"ב. פירש אבן עזרא ששכב ראובן את בלהה וישמע אביו הדבר הזה אז היו בני יעקב י"ב בלבד שפירש יעקב מן האשה ולא הוליד עוד. ומשום הכי הפסיק קרא בין וישמע ישראל לוויהיו בני יעקב שנים עשר לפי שפירש מן האשה. ויש במדרש שלקח ראובן לובן ביצה ושם במטת בלהה וכשראה יעקב כן חשדו ששכב עמה והוציאו מחשבון השבטים. וישמע ישראל כי שקר הדבר כי בדק ומצא שלובן ביצה היתה ולא שכבת זרע אמר יעקב אז חללת יצועי עלה שרצה לחללו. וי"א בדרשא של הלכה שראובן לא חטא אלא בלבד יצוע בלהה והסירו מאהל יעקב ושם בו מצע אמו. אמר אם רחל אחות אמי צרה לאמי תהא שפחתה צרה לאמי.